

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle — Suomen kestävän kasvun ohjelma

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle — Suomen kestävän kasvun ohjelma (VNS 6/2020 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö Minna-Mari Kaila, maa- ja metsätalousministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Luonnonvarakeskus
- Bioenergia ry
- Koneyrittäjät ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Metsäteollisuus ry
- Suomen Biokierto ja Biokaasu ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- WWF Suomi

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Elintarviketeollisuusliitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valiokunta rajaa lausunnon koskemaan omaa toimialaansa.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2021 vp

Valiokunta pitää Suomen kestävä kasvun ohjelmassa esitettyjä tavoitteita hyvinä ja perusteltuina. Ohjelmalla edistetään sekä nopeavaikutteista elpymistä että pitkällä aikavälillä välttämätöntä elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistumista. Ohjelman sisältämien uudistusten ja investointien tulee niin vauhdittaa ilmastonmuutoksen torjuntaa, vahvistaa tuottavuutta ja luoda talouteen uutta kasvupotentiaalia sekä nopeuttaa tarpeellisia rakennemuutoksia työllisyysasteen nostamiseksi kuin myös saattaa tuotanto ja kulutus kestäväälle perustalle. Tärkeää on kokonaiskestävyys (ympäristö, talous, sosiaalinen ja globaali) samoin kuin pitkäjänteisyys ja alueellinen oikeudenmukaisuus. On myös vahvistettava sosiaalista ja alueellista eheyttä sekä mahdollistettava yhteiskunnan toipuminen koronaviruskriisin kielteisistä vaikutuksista.

Uudistuksilla ja investointikokonaisuuksilla on edistettävä Suomen viennin mahdollisuuksia sekä Suomen houkuttelevuutta investointikohteena, työnteon, elämisen ja yrittämisen paikkana sekä matkailukohteena. Keskeistä on vihreän siirtymän ja energiasektorin murroksen vauhdittaminen innovatiivisin ratkaisuin ja uuden teknologian avulla. Digitalisaatio, kestävät investoinnit ja uusi teknologia tukevat myös vihreää siirtymää. Digiratkaisujen kehittämisen voi olla suuri merkitys kestävämpien toimintatapojen luomisessa. Valiokunta korostaa, että digitalisaatio luo perustan uusin tavoin verkostoituvalla, paikkariippumattomalla ja uusimuotoisia lähipalveluita tarjoavalle yhteiskunnalle. Tavoitteiden tulee koskea niin yksityisiä kuin julkisia palveluita.

Ohjelman painopistealueet

Suomen tavoitteena on hiilineutraalisuus vuoteen 2035 mennessä ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttäminen vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi Suomi pyrkii maailman ensimmäiseksi fossiilivapaaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi ja on sitoutunut puolittamaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Edelläkävijäisyys ilmastotyössä ja sen synnyttämät innovaatiot voivat yhtä aikaa tarjota Suomelle mahdollisuuden vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, synnyttää uusia työpaikkoja, kohentaa taloutta ja vientiä, vahvistaa hiilikädenjälkeä sekä edistää luonnon monimuotoisuutta. Puhtaiden ratkaisujen markkinat kasvavat maailmalla kiihtyvällä tahdilla. Tulee asettaa tavoitteeksi, että uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö vähenee ja vastaavasti kasva-va osa materiaalisesta kulutuksesta perustuu kierrätettyihin materiaaleihin.

Valiokunta toteaa, että Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi rakentuvat osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille sekä uusiutuvien luonnonvarojen kestäväälle käytölle ja alueiden vahvuuksille. Osaamistason nostaminen ja kansainvälisesti houkuttelevan tutkimusinfrastruktuurin kehittäminen ovat suomalaisen teollisuuden pitkän aikavälin kilpailukyvyn kannalta merkittäviä ja erittäin tarpeellisia toimenpiteitä. Luonnonvara-alojen ja biotalouden tutkimusosaamista on laajennettava ja syvennettävä keskeisissä teknologioissa ja keskeisillä aloilla erityisesti kansalliset erityispiirteet huomioon ottaen. On tärkeää, että huomioidaan myös innovaatioprosessin perustutkimukseen perustuvan vaiheen vahvistaminen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että uudistuksilla ja investoinneilla tuetaan energiajärjestelmän muutosta, teollisuuden energiankäytön sähköistämistä, uusien biopohjaisten tuotteiden syntymistä, kiertotalouden kehittämistä, rakennuskannan energiatehokkuuden ja oman energiatuotannon parantamista, yhdyskuntien ja liikenteen vähähiilisiä ratkaisuja sekä ympäristökestävyyttä ja luon-
topohjaisia ratkaisuja. Kestävä käytön ja haitattomuusperiaatteiden tulee ohjata toimintaa.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2021 vp

Valiokunta korostaa alueiden vahvuuksien hyödyntämistä ja uusiutuvien luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä huoltovarmuuden huomioon ottamista. Investointeja biotalouden pilotointi- ja demonstraatiolaitoksiin, puurakentamisen edistämiseen ja panostuksia metsänhoitomenetelmien ja -teknologioiden kehittämiseen ympäristökestävyyden parantamiseksi tulee lisätä. Tärkeää on myös biokaasun tuotannon, liikennekäytön ja jakeluverkoston vahvistaminen. Useat autovalmistajat ovat ilmoittaneet aikovansa jollain aikavälillä lopettaa henkilöliikenteeseen tarkoitettujen kaasuautojen valmistuksen, mutta tämä ei poista biokaasun käyttömahdollisuutta liikenteessä, koska bensiini- ja dieselkäyttöisiä autoja voi edelleen konvertoida kaasukäyttöisiksi. Lisäksi on otettava huomioon biokaasun käyttömahdollisuudet raskaassa liikenteessä ja sähköautojen akkujen valmistukseen liittyvät ympäristökysymykset.

Valiokunta toteaa, että tuotantojärjestelmien uusiutuminen primäärienergian tuotannosta alkaen tulee vaatimaan suuria infrastruktuuri-investointeja sekä energian tuotantoon että jakeluun. Näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa myös liikkuvat työkonet tulevat sähköistymään, mikä muuttaa maatilojen toimintaa ja vaatii koneinvestointeja.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) rahoituksen kohdentamisessa korostuvat energiaturpeen tuotantoon kohdistuvat muutokset. Valiokunta toteaa, että turpeen käytön vähentämisen ja siitä luopumisen vaikutukset ulottuvat maaseudulle ja pelkästään turvealalla toimivien yrittäjien lisäksi mm. myös siihen viljelijäväestöön, joka maatalouden ohella hankkii tuloja työllistymällä turvetuotannon tehtävissä, kuten turpeen nostamisessa ja kuljetuksessa. On tärkeää huolehtia siitä, että uusia työpaikkoja luodaan alueille, joissa niitä poistuu turvetuotannosta. Turve on lisäksi merkittävä polttoaine useissa kunnissa, ja turvetuotannon hallittu alasajo edellyttää investointeja uusien teknologioiden käyttöönottamiseksi, mihin on mahdollista saada tukea. On myös välttämätöntä muilla tavoin tukea toimeentulonsa menettäviä yrittäjiä ja työntekijöitä. Turpeen käytön vähentyessä on välttämätöntä huolehtia tältäkin osin kansallisen huoltovarmuuden säilyttämisestä. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että turvemailta nostettua turvetta käytetään myös muuhun kuin energiataroituksiin, kuten kuivikkeena eläinsuojissa ja kasvaturpeena. Maa- ja metsätalousvaliokunta on jo JTF:n perustamista koskeneesta valtioneuvoston kirjelmästä antamassaan lausunnossa (MmVL 8/2020 vp — U 2/2020 vp) korostanut, että oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta myönnettävää tukea tulee lähtökohtaisesti kohdentaa kaikille niille alueille, joissa energiaturpeen tuotannon ja käytön supistumisen aiheuttamat vaikutukset ovat suuria, ja toisaalta samalla huolehtia tuen alueellisesta vaikuttavuudesta.

Valiokunta painottaa sitä, että maa- ja metsätalouden yritykset tuottavat ilmastohyötyjä globaalisti tuotantoketjun ollessa selvästi kotimaisia. Ala hillitsee ilmastonmuutosta samaan aikaan kun se luo taloudellisia hyötyjä työllistämällä Suomessa. Alojen arvoketjut ulottuvat käytännössä Suomen jokaiseen kylään ja kaupunkiin. Jo nyt saatavaa arvonlisää ja jalostusarvoa tulee vielä kasvattaa merkittävästi. Taloudellisen kehityksen tulee kasvavassa määrin perustua siihen, että käytettävissä olevista luonnonvaroista saadaan nykyistä suurempi lisäarvo esimerkiksi kehittämällä arvokkaampia tuotteita. Esimerkki tästä ovat vaikkapa puupohjaiset lääkeaineet verrattuna selluun ja paperiin. Voimme myös kasvattaa metsien hiilivarastoa entisestään aktiivisella ja kestäväällä metsänhoidolla. Korvaamalla fossiilisista raaka-aineista valmistettuja tuotteita uusiutuvasta raaka-aineesta valmistetuilla tuotteilla saamme merkittäviä ilmastohyötyjä. Samalla on huolehdittava siitä, ettei energian tuonnilla aiheuteta ilmastohaittoja Suomen rajojen ulkopuolella. Tärkeää alan yrityksille on riittävän vakaa ja ennustettava investointiympäristö.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2021 vp

Valiokunta toteaa, että Suomen talouden elpyminen nojaa vahvasti vientiteollisuuteen, jossa metsätaloudella on perinteisesti ollut vahva asema, ja suomalainen metsäteollisuus on maailmanlaajuisesti ollut jo nyt edelläkävijä myös mm. ympäristökysymyksissä. Siirtyminen bio- ja kiertotalouteen parantaa ilmastoratkaisuja tarjoavien suomalaisyritysten kansainvälistä kilpailukykyä ja luo Suomeen uusia työpaikkoja. On välttämätöntä tukea Suomen viennin ja kansainvälisen kasvun mahdollisuuksia globaaleilla markkinoilla erityisesti digitalisaatiota ja kansainvälistä osaaamista kehittämällä. Kansainvälistymispainopisteessä on tarpeen nostaa esille erillisenä kokonaisuutena elintarvikeviennin vahvistaminen nykyisestäään. Myös vesiosaamisemme potentiaalın hyödyntäminen nopeasti kasvavilla kansainvälisillä vesialan markkinoilla vaatii panostusta elvytyspaketin keinoin. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että koronapandemia on vaikuttanut erityisen voimakkaasti myös matkailualaan, jonka elpyminen on toteutettava kestävyyttä parantavien uudistusten kautta. Tässä digitaalisilla ratkaisuilla on merkittävä vaikutus. Keskeisenä haasteena on lisäksi luonto- ja erämatkailun kestävä toimivuus.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että digitalisaation hyödyntämisen esteenä ovat epävarmat, hajanaiset ja eri tahtiin rakentuvat tietoliikenneyhteydet, joita on parannettava. Nyt maaseudun ja saariston yritykset ja asukkaat ovat yleensä varsin eriarvoisessa asemassa esimerkiksi valokuidun saatavuuden suhteen. Paikasta riippumattoman työ, asumisen monipaikkaisuus sekä vapaa-ajan käyttäminen esimerkiksi retkeilyyn ja erilaisten luontopalveluiden hyödyntämiseen ovat lisääntyneet koronapandemian myötä todella paljon. Yhteyksien saatavuudessa on kyse myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulmasta niin alueellisesti kuin eri toimijat huomioiden. Vaikka Suomessa on korkea mobiililaajakaistaliittymien kattavuus, NGA-laajakaistayhteyksien kattavuus maaseudulla on huono. Komission vuoden 2020 DESI-tutkimuksessa Suomi on EU-vertailussa kolmanneksi huonoin ja maaseutualueiden osalta huonoin laajakaistapeittävydessä.

Valiokunta toteaa, että tällä hetkellä 4G-verkot kattavat yli 99,8 prosenttia Suomen väestöstä ja 5G-verkkoja on yli 60 paikkakunnalla. Latausnopeudeltaan yli 100 Mbit/s nopea kiinteä laajakaistaliittymä oli vuoden 2019 lopussa saatavilla kuitenkin vain 64 prosenttiin kotitalouksista. Kaikki langattomat tekniikat vaativat toimiakseen kattavan valokuituverkon. Aidon huippunopean 5G-verkon kantoalue on vain satoja metrejä mastolta. Siten 5G ei ratkaise maaseutualueiden digitaalista saavutettavuutta.

Maaseuturahaston elvytysvaroilla rahoitettavat toimenpiteet

Valiokunta toteaa, että EU:n elpymisvälineen maaseuturahaston osuus toimeenpannaan Suomessa osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa (maaseutuohjelma) ja Ahvenanmaan maakunnan maaseutuohjelmaa. Jäsenmaa esittää elpymistoimenpiteet maaseutuohjelman valikoimasta ja toimenpiteiden rahoituksen. Toimenpiteiden toteutumista seurataan maaseutuohjelman seurantaindikaattoreilla.

Valiokunta korostaa, että elvytystoimenpiteet muodostavat huomattavan velkarahalla tehtävän panostuksen. On välttämätöntä huolehtia rahankäytön kustannustehokkuudesta ja vaikuttavuudesta mm. työllisyyteen.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2021 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5.2.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Atte Harjanne vihr
varajäsen Janne Sankelo kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2021 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Suomen kestävä kasvun ohjelmalla pyritään edistämään sekä nopeavaikutteista elpymistä että pitkällä aikavälillä välttämätöntä elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistamista. Ohjelman sisältämät uudistukset ja investoinnit vauhdittavat täten ilmastonmuutoksen torjuntaa sekä vahvistavat tuottavuutta ja talouden kasvupotentiaalia. Samaten ohjelman tarkoituksena on vahvistaa sosiaalista ja alueellista eheyttä sekä yhteiskunnan toipumista koronaviruskriisin kielteisistä vaikutuksista. Ohjelma tukee myös monin tavoin Marinin hallituksen ohjelman taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristöllisen kestävyuden tavoitteita. Keskeisenä osana ohjelmaa on myös vihreän siirtymän ja energiasektorin murroksen vauhdittaminen innovatiivisin ratkaisuin ja uuden teknologian avulla. Lisäksi ohjelmasta vähintään 50 prosenttia kohdistetaan vihreän siirtymän investointi- ja uudistuskokonaisuuksiin, minkä toivotaan vahvistavan hiilikädenjälkeä sekä edistävän luonnon monimuotoisuutta.

Me Perussuomalaiset emme esitystä hyväksy sillä kestävä kasvun ohjelma sisältää monia sellaisia asioita sekä poliittisia linjauksia, joita emme voi missään olosuhteissa allekirjoittaa. Ensinnäkin ohjelman ensisijaisena tavoitteena on pelastaa etelän euro ja pankit, pakottaa myöntämään EU:lle verotusoikeus ja luoda pysyvä velkaunioni. Sellaiseen Euroopan unioniin Suomi ei liittynyt, eikä sellaiseen perussuomalaisten mielestä tule koskaan suostua.

Toiseksi isossa kokonaiskuvassa kyse on erityisesti Euroopan unionin tukipaketista, mikä tulisi maksamaan Suomelle 6,6 miljardia euroa. Summa on yli kaksi kertaa enemmän kuin mitä me saisimme omaan käyttöömme elpymisvälineestä. Näin jos kuvittelemme velkaelvytyksen toimivan, meidän kannattaisi täten käyttää kaikki 6,6 miljardia itse suoraan Suomen hyväksi kuten parhaaksi näemme. Rahan käyttäminen EU:n pillin mukaan ja pääosin muiden maiden hyväksi ei perustu hyväksyttäviin syihin, ei ainakaan meidän perussuomalaisten näkemyksen mukaan.

Kolmanneksi emme valiokuntaryhmänä emmekä puolueena myöskään hyväksy ns. vihreää siirtymää. Näemme, että yhteinen eurooppalainen vihreä siirtymä ei ole meidän etumme. Pikemminkin näemme, että kun uudistamme tuotantoa ja kulutusta ympäristöystävällisemmäksi liian nopeasti ja liian kunnianhimoisesti, niin siitä kärsii koko suomalainen vientiteollisuus sekä muukin teollisuustuotantomme. Tätä toimintaa ei mitenkään voi nähdä Suomen tai maamme teollisuuden — maatalouden/turvetuotannon etuna. Näin on, vaikka elpymisvälineestä erillistä rahaa saadaan maatalouteen etenkin vuosille 2021/2021, sillä viherryttämisvaateet sekä nousevat EU:n jäsenmaksut syövät ne tehokkaasti.

Lopuksi on todettava, että on täysin käsittämätöntä, että hallitus ei esitä ohjelmalleen minkäänlaista vaikuttavuusarviointia Suomen osalta. Hyvätkin tavoitteet näyttävät vaativan uusia rakenteita, joista seuraa jatkuvia lisämenoja, kun tavoitteena tulisi sen sijaan olla julkisen talouden tasapaino ja verorasituksen pienentäminen. Velkaantuminen lamauttaa talouden, vajeet repeävät eikä peruspalveluja kyetä enää turvaamaan.

**Valiokunnan lausunto MmVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 1**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa päätöstä tehdessään huomioon eriävässä mielipiteessä esitetyt näkökohdat.

Helsingissä 5.2.2021

Ritva Elomaa ps
Mikko Lundén ps
Jenna Simula ps

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2021 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Kannatamme kestävän siirtymän tukemista ja talouden rakenteen uudistumisen vauhdittamista. Kestävän kasvun ohjelman keinovalikoima on tähän nähden liian laava, eivätkä toimenpiteet ole yhteensopivia asetettujen tavoitteiden kanssa. Selonteko onkin oikeastaan lähinnä hallitusohjelmatavoitteiden toistamista. Eduskunta ei voi tietää vielä, mihin elvytysrahoja on määrä konkreettisesti käyttää. Tavoitteita olisi siis syytä tarkentaa.

Olemme esittäneet neljää periaatetta varojen kohdentamiseksi. Elpymisvälineen varat on keskitettävä ensinnäkin kansallisesti vaikuttaviin hankkeisiin. Toiseksi resursseja on kohdistettava ensisijaisesti osaamistason nostamiseen. Loput varoista on kohdennettava TKI-toimintaan. Investoinneilla on pyrittävä tavoittelemaan lyhyen aikavälin elvyttävää vaikutusta sekä pitkän aikavälin tuotantopotentiaalain kasvua kestävän elvytyksen periaatteiden mukaisesti.

Elpymisvälinettä ei ole tarkoitettu pysyväisluonteisiin menoihin tai budjetin tilkitsemiseksi. Silti hallitus mainitsee selonteossaan rahoituskohteiksi sellaisia menoeriä, jotka kuuluvat budjettitalouden piiriin ja jopa kokonaan pysyväisluonteisiin menoihin.

Hallitus on kiristänyt turpeen verotusta, mikä on aiheuttanut ennenaikaista päänvaivaa turvetuotannossa ja koneyrittäjien keskuudessa. Samalla olemme saaneet hälyttäviä tietoja siitä, että energiayhtiöt ovat turvautuneet tuontihakkeeseen, vaikka metsissämme on lähes puolen miljoonan hehtaarin hoitorästit.

Haluamme jälleen painottaa, että luopuminen turpeesta on tehtävä hallitusti ja riittävän siirtymäajan turvin, jotta niin turveyrittäjät kuin energiayhtiötkin pystyvät valmistautumaan muutokseen. Kun luovumme jostain, niin meillä on vastuu huolehtia muutoksesta kärsivistä alueista. Nähdäksemme oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta voitaisiin tukea sadoillamiljoonilla euroilla hallituksen energiaverotuksen muutoksista kärsivien alueiden yrittäjiä.

Maaseuturahaston elvytysvaroilla on syytä rahoittaa maatalousinvestointeja uusiutuvaan energiaan ja integroida kiertotalousperiaatteita ympäristökorvausjärjestelmään. Tarkoitamme tällä muun muassa lietalannan sijoittamista peltoon sekä ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättämisen edistämistä. Tällä hetkellä ei ole varmuutta siitä, luetaanko ravinteiden kierrätys, uusiutuvat kaasut, biokaasu ja biometaani selonteon mainitsemiin avainteknologioihin.

Kaikkiaan ohjelmaa on mahdollista arvioida vasta, kun eduskunnalla ja valiokunnalla on tiedossa yksityiskohtainen luettelo investointi- ja uudistuskohdeista kustannuksineen ja aikatauluneen. Elpymisrahaa on vain rajoitetusti, joten varojen jakamisessa pitäisi tehdä selkeitä arvovallintoja, joilla saavutetaan suurin mahdollinen vaikuttavuus.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2021 vp
Eriävä mielipide 2

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsinki 5.2.2021

Janne Sankelo kok
Sari Multala kok
Markku Eestilä kok
Peter Östman kd